

τοῦ ἐλευθέρου ἀνδρός, τοῦ πολίτου, τοῦ εὐγενούς ἢ τοῦ ἄργια, ἀργία ἀληθῶς χρησιμοποιομένη περὶ τὰ ὄπλα, περὶ τὰ γράμματα, περὶ τὰ τῆς πολιτείας ἀλλ' ἀσυμβίβαστος πρὸς πᾶσαν ἐπι- κερδῆ ἔργασίαν καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ ἀσχολαὶ αἰ- τινες θεωροῦντο ἐλευθέραι, ὡς ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη, καθίσταντο δουρικαὶ εὐθὺς ὡς ἀνε- φέροντο εἰς πράγματα ὠφέλιμα εἰς τὸν βίον. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν ἀναμφιδόλως τὴν ἰδέαν τῆς ἔργασίας πρὸς τὴν τοῦ κέρδους. Πᾶς ἄνθρωπος ἐνασκῶν τὰς δυνάμεις τοῦ ἐπωφελῶς ἐργάζεται καὶ αὐτὸς ὁ πόλεμος ἔτι ἔργασία εἶνε. Ἄλλ' ἐτέρωθεν εἶνε ἄδικον νὰ θεωρῆται ἐπαί- σχυντος ἡ ἐπικερδῆς ἔργασία. Αὕτη εἶνε ἡ θε- μελιώδης πρόληψις τῶν ἀριστοκρατιῶν. Τὸ ζῆν διὰ τῶν ἀγῶνων τῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ μόχθου εἶνε τι εὐγενέστατον ἐν τῷ κόσμῳ, αὕτη δὲ εἶνε ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἀξιοπρεπειᾶς. Τὸ ζῆν ἀναλώμασι τῶν ἄλλων εἶνε δουλικώτατον, εἰ καὶ συνδέεται ἐνίοτε μετ' αὐτοῦ ἰδέα τις με- γαλείου. Οἱ εὐπατρίδαι εἶχον ὡς πρὸς τοῦτο τό- σον ἐσφαλμένην ἰδέαν, ὥστε προετίμων νὰ ζῶσιν ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ ἡγεμόνος παρὰ ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν κόπου. Συγκρίνουσι τινες ἐνίοτε τὴν τιμὴν τῶν ἀρχαίων φυλῶν πρὸς τὴν εὐτέλειαν τῶν συγ- χρόνων ἡμῶν ἡθῶν. Ὁμολογοῦν ὅτι μέρη τινὰ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου ἠλαττώθησαν ἴσως ἢ ἐσθῆθησαν ἐν τῷ νεωτέρῳ βίῳ. Οἱ εὐγενεῖς οὐδέποτε μαθόντες νὰ κερδαίνωσι χρήματα πε- ριερόνουν αὐτὰ καὶ τὰ ἐδαπάνων μετ' ὑψηλό- φρονος σπατάλης· τοῦτο δὲ ἦτο εὐγενές. Ἄλλ' ἡ εὐγένεια αὕτη εἶχεν ἐνίοτε καὶ τὸ ἀντίστροφον αὐτῆς· διότι τοῦ χρήματος ὄντος ἀναγκαίου καὶ εἰς τοὺς περιφρονούντας ἔτι αὐτό, οὗτοι πρὸς ἀ- πόκτησιν τοῦ ἐθώπευον τὰς κακίας τοῦ ἡγεμό- νος, ἐκολάκευον τὴν εὐνοουμένην ἢ χάρις δὲ μετ' ἧς ἔπραττον τὰς πράξεις ταύτας δὲν ἀπέκρυπτε πάντοτε τὸ εὐτέλες αὐτῶν.

- Ἄλλως τε οὐδαμῶς καταδικάζω πᾶν εἶδος ἀργίας. Ἡ ἀργία ἔχει τὰ θέλητρα αὐτῆς ὡς αὕτη ἡ ἔργασία, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶνε νόμιμος καὶ νὰ χρησιμοποιοῖται καλῶς. Παραδείγματός χάριν νόμιμος ἀργία εἶνε ἡ διὰ κληρονομικῆς περιουσίας ἀποκτηθεῖσα καὶ χρησιμοποιοιμένη εἰς ὑπηρεσίαν τῆς χώρας διὰ τῆς σπουδῆς, διὰ τῶν περὶ τὴν καλλιέργειαν φροντίδων, διὰ τῶν περιοδειῶν. Εὐ- τελῶς καὶ ἀθλιῶς σκέπτονται ὅσοι ἀξιοῦσι νὰ ἴ- δωσιν ἐξαλειφομένην ἐκ τῆς κοινωνίας πᾶσαν ὑ- παρξίν μὴ σκοποῦσαν τὸ κέρδος καὶ μὴ ἐργαζομέ- νην πρὸς τὴν καθ' ἑκάστην ἀνάγκην. Νόμιμος ἀρ- γία εἶνε καὶ ἡ διαδεχομένη τὴν ἔργασίαν ὅταν ἡ ἡλικία τὸ ἀπαίτη, ἢ στιγμιαία οὔσα διακοπὴ αὐ- τῆς, διάλειμμα μεταξὺ τῆς ἔργασίας τῆς χθὲς καὶ τῆς αὔριον. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην δυνά- μεθα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν ὁ κατέχων τὰς βιομη- χανικὰς ἡμῶν κοινωνίας πυρετὸς τῆς ἔργασίας

δὲν ὑπερέβη τὸ μέτρον καταδιβρώσκων ὁσημέρα⁶ πᾶσας τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας ὅσας εἶχον θεσπίση αἱ θρησκευτικαὶ παραδόσεις, λίαν σπάταλοι ἴσως κατὰ τοῦτο. Αἱ ἐορταὶ αὐταὶ ἄγονοι ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν παρῆχον ἀνάπαυλάν τινα εἰς τοὺς ἐργαζομένους καὶ τροφήν τινα εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ.

Ἄλλ' ἂν ἐκτιμῶ τὴν εὐγενῆ ἀργίαν, τὴν ἀ- ποκτωμένην διὰ τῆς ἔργασίας, ἢ χρησιμοποιοι- μένην πρὸς τὸ καλὸν τῶν ἀνθρώπων, ποίας του- ναντίον περιφρονήσεως δὲν θεωρῶ ἄξιαν τὴν βδε- λυρὰν καὶ αἰσχρὰν ἐκείνην ἀργίαν ἐν ἣ φθίνουσι, τί λέγω! ἐν ἣ σήπονται σήμερον οἱ καλούμενοι υἱοὶ καλῶν οἰκογενειῶν, οἱ κατασωτεύοντες ἐν τῇ ἀκο- λασίᾳ περιουσίας γενεῶν ὄλων ἢ πλοῦτη διὰ τῆς ἀκαταπονήτου ἔργασίας τῶν πατέρων αὐτῶν ἀπο- κτηθέντα! Λέγεται ἐνίοτε ὅτι τοῦτο εἶνε καλὸν διότι οὕτω αἱ περιουσίαι μεταβαίνουν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα καὶ ἕκαστος ἐπωφελεῖται. Ἄλλὰ τίς ἄγνοεὶ ὅτι ἀγαθὴ τοῦ πλοῦτου χρῆσις εἶνε ἐπω- φελεστέρη εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς σπατάλης; Ὅπως καὶ ἂν ἦ, ἄλλως τε, ἀτιμᾶζει τὴν νεολαίαν ἢ τοιαύτη ἀκατονόμαστος ἀργία ἐν ἣ ἀπόλλυνται αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ δυνάμεις, τὸ δραστι- κὸν τοῦ χαρακτῆρος, ἡ ἀκμὴ τοῦ πνεύματος, ἡ εὐαισθησία τῆς καρδίας, πάντα τῆς ζωῆς τὰ δῶρα. Βλέπομεν ἐνίοτε ψυχὰς ἐκτάκτους ἐξερχο- μένας νικητρίαις ἐκ τοῦ ἀτάκτου τούτου βίου καὶ ἐξορμώσας μετὰ σθένους καὶ μεγαλείου εἰς τὸν ἐνεργὸν βίον. Ἄλλὰ πόσον σπάνια εἶνε τὰ παρα- δείγματα ταῦτα! Ποσάκις τούναντίον συμβαίνει ὁ ἐκδεδιτημένος οὗτος βίος νὰ συνεπάγηται ἀ- νικανότητα περὶ τὸ ἐργάζεσθαι καὶ ἀνίατον στει- ρότητα! Οἱ μυθιστορικοὶ οὗτοι ἥρωες καταπίπτου- σιν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν γυδαιότατον βίον, ἄλλοι δ' ἐξαφανίζονται καὶ οὐδεὶς γινώσκει τί ἀπέγει- νον. Ἄλλοι ἐξακολουθοῦσιν ἄχρι τέλους τὸν κοῦ- φον βίον, ὃν μόνον ἄπειρος νεότης δύναται μό- λιν νὰ καταστήσῃ συγγνωστόν· γέροντες ἀκόλα- στοι, φιλήδονοι ἐξηνητημένοι δεικνύουσι τὸν δρό- μον εἰς τοὺς νεωτέρους διατηροῦντες τὰς παρα- δόσεις τῆς ἀκολασίας. Τινὲς τέλος, ἐνεκα τῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ὑποσκε- λίζουν τοὺς ἐργαζομένους, δεικνύοντες ἀπὸ περι- φανῶν θέσεων τὴν αὐθάδη αὐτῶν ἀνηθικότητα. Πάντες ὅμως τιμωροῦνται διὰ τῆς περιφρονήσεως τῶν ἐντίμων ἀνθρώπων καὶ διὰ τῆς ἐξαχρειώσεως τῆς ἰδίας αὐτῶν καρδίας.

Paul Janet.

(Ἔπεται τὸ τέλος)

K.

Ἄρχοντός ἐστιν οὐκ αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς βέλ- τιστοι ἔσονται.

(Ἐνοφῶν)